

E. A. Fedorova-Davydova klasickým způsobem informuje o výzkumu 11 mohyl „Šachaevskaia I“. Rozebírá tradiční formou pohřební ritus a hrobový inventář patřící ke katakombní a srubové kultuře.

Těžištěm sborníku je druhá část kódu pro popis pohřebního ritu, zpracovaná I. S. Kameneckým (str. 136–194). Navazuje na první díl, publikovaný v roce 1983 (Drevnosti Dona. Materialy rabot Donskoj ekspedicii, Moskva) a přináší prakticky univerzálně použitelný kód pro deskripci pohřbů a milodarů. Autor podrobně popisuje historii vzniku kódu, jeho prověřování v terénu a další vývoj. Soupis znaků se zdá být zcela vyčerpávající (zásep jámy, různé způsoby umístění kostry, typy hrobů, polohy skeletů s detailním rozlišením pozice rukou, nohou, lebky, dále antropologické údaje a soubor znaků pro popis inventáře). V kódu je pamatováno také na různé zvláštnosti, např. na trepanaci lebky, přítomnost hrotů šípů mezi kosterními pozůstatky, i na evidenci provedených analýz. Největší přínos navržené numerické popisné soustavy je nepochybně v její logické stavbě a v již zmíněné univerzálnosti.

Zbývající práce jsou kvalitními ukázkami rozboru a vyhodnocení pohřebišť z hlediska demografického (G. P. Romanova) a antropologického (M. M. Gerasimova).

Posuzovaný první svazek „Archeologických objevů“ zahrnuje příspěvky, které mají z hlediska obsahového společný předmět zkoumání: významné hrobové celky či celá pohřebišť. Sborník charakterizuje vysoká úroveň zvolené metodiky zpracování. Z tohoto hlediska jsou patrně nejcennější studie I. A. Sorokinové a I. S. Kameneckého.

Eliška Kazdová

German Aleksejevič Fedorov-Davydov, *Statističeskíe metody v archeologii*, Vysšaja škola, Moskva 1987, 215 str., 31 obr.

Aplikace metod teorie pravděpodobnosti a matematické statistiky v archeologii souvisí mimo jiné s nebyvalým přílivem nových nálezů. Sama archeologie patří k těm vědám, kde jsou mnohé zákonitosti skryté nebo nepřehlednými náhodnými jevy a odchylkami. Statistické metody umožňují vyhledat tyto tendence, které se v záplavě materiálu ztrácejí nebo jen nezřetelně projevují. Dnes již více než dvacetileté zkušenosti s užíváním matematicko-statistických metod v archeologii potvrzují, že jsou nejen vhodné, ale mnohdy nezbytné pro řešení řady otázek, které si současná věda klade. V tomto duchu uvádí svoji práci G. A. Fedorov-Davydov.

Náplní první kapitoly recenzované publikace je zjišťování středních hodnot parametrů různých artefaktů nebo archeologických objektů, spojené s vyjádřením stupně variability rozměrů. Uvedená kapitola s názvem *Kvantitativní znaky* zahrnuje variační řady a jejich charakteristiky, sestrojování histogramů, polygonů četností a kumulativních křivek, metodu „klouzavého průměru“, časové řady, náhodné veličiny a zákony rozdělení, odhady výběrových charakteristik, parametrická i neparametrická kritéria vzájemného porovnání dvou výběrů atd.

K definici lokálních variant nebo kultur, k stanovení typů a k vytváření chronologických systémů je třeba sledovat četnosti vybraných artefaktů a jejich příznaků a odhadovat vzájemné vazby. Takové úkoly jsou předmětem řešení v druhé a třetí kapitole a částečně též v páté kapitole.

Při hledání shody mezi artefakty, objekty, kulturami nebo jejich lokálními variantami lze využít jejich popisu pomocí souborů souhlasných a nesouhlasných znaků. Těmto problémům vyhradil autor část čtvrté kapitoly (*Znakový prostor a shodnost objektů*) a většinu páté kapitoly (*Seskupování objektů a znaků*).

Podrobnější metody studia struktury vzájemných vazeb mezi příznaky s cílem vydělit ty nejpodstatnější, jsou popsány ve čtvrté, páté a šesté kapitole (*Archeologická klasifikace a typologie*). Autor se však nezabývá celou složitou problematikou obecné klasifikace, ale pouze takovou, která umožňuje definici typů na základě zjištěných trendů a zákonitostí.

Posuzovaná publikace si neklade neúměrně vysoké cíle. Na téměř padesáti praktických příkladech názorně ukazuje aplikace nejjednodušších statistických metod

v archeologii a předpokládá přitom, že čtenář není specialistou v matematice, ale rozsah jeho vědomostí odpovídá středoškolskému vzdělání. G. A. Fedorov-Davydov na několika místech správně připomíná, že v předložené práci nejde v žádném případě o „matematickou archeologii“. Statistické metody zde slouží, stejně jako v historii, jako vhodný prostředek k fundované historické interpretaci.

Autorovi se podařilo stručně, s náležitou přesností a poměrně přitažlivou formou vyloučit stanovený záměr. Uvedená publikace byla proto právem schválena jako učební text pro vysokoškolské studenty historie v SSSR a jistě bude vítanou pomůckou rovněž pro naše studenty archeologie.

Eliška Kazdová

Maria Cytowska—Hanna Szelest, Literatura grecka i rzymska w zarysie, Warszawa 1981, stran 399.

Polská publikace *Literatura grecka i rzymska w zarysie* je určena nejen studentům klasické filologie, ale i posluchačům filologických oborů vůbec. Jde o stručný přehled řecké a římské literatury, podávaný podle chronologického sledu; literatuře řecké je věnováno 210 stran, literatuře římské 162 stran. Výkladům o obou literaturách předchází až příliš stručný historický úvod; pojednání o řecké literatuře (12 až 218) pak probíhá podle tradičních dělení na literaturu období archaického, klasického, helénistického a římského. Autorky prezentují nejnovější výsledky bádání, jak je to vidět v řadě oddílů (např. výklad o Homérovi, o antickém románu aj.), snaží se o přehlednost a systematicklost, často se nespokojují jen s vypočítávaním a schematickým rozborem díla probíraných antických básníků či prozaiků, nýbrž stručně hovoří i o jejich přínosu pro světovou literaturu. Zvláště velká pozornost je věnována literatuře helénistického období: tak zatímco se zde o poezii i próze archaického období pojednává jen na 24 stranách (12—35), o literatuře V.—IV. stol. př. n. l., to je o řeckém dramatu, tragédii i komedii, próze historické i filozofické, na necelých 70 stranách (35—103) — přičemž je nutno podotknout, že v rámci tohoto výkladu se probírá i komedie střední a nová —, literatuře helénistické je věnováno rovněž 70 stran (103—173), aniž se zde samozřejmě mluví o helénistické komedii. Dělení na jednotlivé podkapitoly je v tomto oddíle členitější a přehlednější, než tomu bylo v předchozích částech recenzované knihy. Sílka záběru, s kterou autorky probírají helénistickou literaturu, se dotýká i kapitoly věnované řecké literatuře římského období (174—218). Vedle pojednání o gramaticích, rétorice, filozofii a historii jsou zde probírány ve zvláštních podkapitolách literatura křesťanská, poezie I.—III. stol. n. l., řecký román, světská poezie od IV. stol. n. l. aj. V závěru se čtenář dozví o významu Fótia, Súdy a dalších byzantských autorů, důležitých pro naše znalosti o řecké literatuře.

Na str. 219—381 je věnována pozornost dějinám římské literatury. Po jednostránkovém úvodním slově se jen velmi stručně probírají zárodky prózy a poezie do roku 241 př. n. l. (str. 220—221) a poté postupně následují výklady o literatuře archaického období (222—238), Ciceronova období (238—266) a období Augustova (266—303). V oddíle věnovaném literatuře císařského období v I. a II. stol. n. l. (303—350) se nerozebírají jednotliví autoři podle literárních žánrů, nýbrž podkapitoly tu jsou sestaveny podle římských panovníků. Tak se probírá v jednom oddíle veškerá literární produkce z doby Tiberiovy, dále Caligulovy, Claudiovy a Neronovy, následující oddíl je věnován literatuře za Flaviovců, za Nervy a Trajana, za Hadriana a za Antoninoviců. To ovšem vede někdy k nepřesnostem v zařazení jednotlivých autorů. Na str. 350 až 358 se hovoří o římské literatuře III. stol. n. l. a na str. 358—381 o literatuře pozdního císařství ve IV.—VI. stol. n. l., přičemž zde se již postupuje podle literárních druhů. Stručná pozornost je věnována i próze a poezii křesťanské.

Jak jsme to již naznačili, jednotlivé oddíly recenzované publikace jsou poněkud různorodé. Je pravda, že např. kapitola o římské literatuře I. a II. stol. n. l. vede studenta k tomu, aby si lépe uvědomoval historické souvislosti literární tvorby, vývoj jednotlivých literárních žánrů je tím však dosti narušován. V tomto směru by se